

LBRIS

We know
books

DOUGLAS
STUART

SHUGGIE BAIN

roman

Traducere din limba engleză și note de
Mihaela Ghiță

CUPRINS

1992 — SOUTH SIDE	7
1981 — SIGHTHILL.....	25
1982 — PITHEAD.....	139
1989 — EAST END	521
1992 — SOUTH SIDE	579

Era o zi searbădă. De dimineață mintea îl părăsise, lăsându-i trupul să rătăcească fără țintă acolo, jos. Trupul golit își vedea apatic de activitățile obișnuite, palid și cu privirea pierdută în bătaia benzilor de neoane, timp în care sufletul îi plutea pe deasupra raioanelor și nu se gândea decât la ziua de mâine. Ziua de mâine era un lucru pe care îl aștepta cu nerăbdare.

Shuggie era metodic când trebuia să se pregătească să-și înceapă tura. Toate cratițele cu sosuri și paste erau deșertate în tăvi curate. Marginile erau șterse de orice urmă de stropi care s-ar fi putut arde repede, și astfel să destrame iluzia de prospețime. Jamboanele feliate erau decorate artistic cu crenguțe de pătrunjel artificiale, iar măslinile erau rotite, așa încât sucul vâcos se prelingea ca un mucus peste pielițele verzi.

În dimineața aceea, Ann McGee avusese neobrăzarea să-și ia liber pe motiv de boală, lăsându-i lui sarcina ingrată de a se ocupa și de raionul de delicatese, și de rotisorul ei de unul singur. Nu fusese zi care să fi început bine cu șase duzini de pui cruzi și azi, mai abitir ca oricând, treaba asta îi știrbea din dulceața reverțiilor.

A înfipt, pe rând, câte o frigare industrială prin fiecare pasăre rece, moartă, și le-a înșirat pe toate cu grijă. Ședeau acolo, cu aripile ciuntite încrucișate pe piepturile alea mici

și grășune, ca tot atâția bebeluși decapitați. Altădată s-ar fi mândrit cu precizia lui. În realitate, să înfigă metalul prin carnea rozalie, noduroasă, era partea ușoară; greu era să reziste pornirii de a proceda la fel și cu clienții. Se aplecau concentrați asupra vitrinei încinse și cercetau fiecare carcasă în cel mai mic amănunt. Nu alegeau decât pasărea cea mai reușită, făcând abstracție de faptul că creșterea în baterii însemna că sunt toate identice. Shuggie ședea acolo, mușcându-și interiorul obrazului, și le răbda șovăiala cu un zâmbet forțat. Și în momentul acela pantomima începea cu adevărat.

— Pune-mi tri piepți, cinci pulpe și numa' o aripă azi, băiete.

Se ruga la cel de sus să-i dea putere. De ce nu mai voia nimeni un singur pui, întreg? Având grijă să nu atingă păsările cu mâinile înmănușate, sălta carcasa folosindu-se de un clește lung și pe urmă tranșa bucățile cu atenție (așa încât pielea să rămână intactă), cu ajutorul unor foarfece de bucătărie. Se simțea ca un tâmpit cum stătea acolo proțăpuit, învăluit în lumina rotisorului. Îi transpira țeasta sub fileul pentru păr și nu avea destulă forță în mâini cât să frângă cu iscusință spinarea puiului cu lamele tocite. Stătea ușor gheboșat, așa încât, prin antrenarea mușchilor spatelui, să sporească forța pe care o aplica din încheieturi, și în tot timpul ăsta surâdea.

Dacă avea cu adevărat ghinion, cleștele ricoșa, iar puiul cădea cu o bufnitură înfundată, alunecând pe dușumeaua jegoasă. Atunci trebuia să se prefacă spăsit că reia întreaga operațiune, dar adevărul era că nu irosea niciodată pasărea murdară. Când femeile se întorceau cu spatele, era pusă la loc în rând cu suratele ei sub lămpile galbene incandescente.

Nu era vorbă că n-ar fi fost adeptul igienei, însă aceste mici victorii personale îl împiedicau să dezlănțuie un tărăboi. Majoritatea gospodinelor critice, cu mutre de bărbați, care își făceau cumpărăturile aici o meritau. Felul în care se uitau de sus la el îl făcea să simtă că-i ia foc ceafa. În zilele cu adevărat proaste, împătura tot soiul de secreții trupești în taramasalată. Vindea o cantitate șocantă din rahatul ăla mic-burghez.

Lucra la Kilfeathers de mai bine de un an. Nu fusese niciodată în plan să stea atât. Doar că trebuia să mănânce și să-și plătească întreținerea în fiecare săptămână, iar supermarketul era singurul loc unde fuseseră dispuși să-l angajeze. Domnul Kilfeather era un ticălos zgârcit; îi plăcea să angajeze la magazin pe oricine nu trebuia plătit cu salariul întreg pe care i-l ar fi achitat unui adult, iar Shuggie a constatat că poate să lucreze ture scurte care se pretau cu școlarizarea lui răzleață. În visele lui, planul fusese întotdeauna să nu facă prea mulți purici acolo. De când se știa, îi plăcuse la nebunie să pieptene și să se joace cu părul; era singurul lucru care făcea timpul să zboare cu adevărat. Când a împlinit șaisprezece ani și-a promis că o să se înscrie la școala de coafor care era situată pe malul sudic al râului Clyde. Își strânsese toate sursele de inspirație, schițe pe care le copiase din catalogul Littlewoods și pagini rupte din revistele duminicale. Pe urmă se dusesse la Cardonald ca să se intereseze de cursurile de la seral. În stația de autobuz din fața colegiului a coborât în același timp cu șase puști de optsprezece ani. Erau îmbrăcați cu haine nou-nouțe, ultimul răcnet, și discutau cu o siguranță efervescentă, menită să le mascheze emoțiile. Înainta de două ori mai încet decât ei. I-a urmărit cu privirea în timp ce au intrat pe ușa

principală, pe urmă a traversat înapoi strada ca să se suie în autobuzul ce mergea în sens opus.

Shuggie și-a pierdut cea mai mare parte a pauzei studiind atent conservele deteriorate din coșurile cu produse la reducere. A găsit trei conserve mici de somon scoțian care aproape că n-aveau nimic; etichetele erau șterse și pătate, însă conservele ca atare erau intacte. Cu ce i-a mai rămas din salariu a achitat micul coș de cumpărături și a vârat conservele de pește în rucsac, pe care l-a încuiat apoi la loc în dulăpiorul lui din vestiar. A urcat scările care duceau spre cantina personalului și a căutat să-și ia o mină indiferentă când a trecut prin dreptul mesei la care ședeau studenții care lucrau în schimburi lejere peste vară și-și petreceau pauzele arborând un aer autosuficient, înconjurați de dosare groase cu notițe pentru recapitulare. Și-a fixat privirea undeva la jumătatea distanței și s-a așezat într-un colț, nu imediat lângă, dar îndeajuns de aproape de fetele de la casă.

Adevărul fie spus, fetele erau trei femei între două vârste din Glasgow. Ena, capul răutăților, era o femeie slabă ca un ogar, cu o mină impasibilă și păr slinos. Nu prea avea sprâncene, dar avea o urmă de mustață, chestie care lui Shuggie i se părea nedreaptă. Ena era grosolană chiar și pentru capătul ăsta al Glasgow-ului, dar în același timp se arăta bună și mărinimoasă în felul în care sunt adesea oamenii obidiți. Nora, cea mai tânără dintre cele trei, își purta părul strâns tare la spate și prins cu un elastic. Ochii, la fel ca ai Enei, îi erau mici și ageri și, la treizeci și trei de ani, era deja mama a cinci copii. Ultima din grup era Jackie. Jackie se deosebea de celelalte două prin faptul că încă mai aducea cu o femeie. Era o mahalagioaică cu gura mare, un dulap de femeie, grasă și pieptoasă. Pe ea o simpatiza Shuggie cel mai mult.

Shuggie s-a așezat aproape de ele și a prins sfârșitul epopeii ultimei cuceriri a lui Jackie. Garantat, femeile erau întotdeauna puse pe flecăreală afabilă. În două rânduri deja, îl luaseră cu ele la seara de bingo și, în timp ce ele beau și râdeau în hohote, ședeau între ele ca un adolescent în care nu puteai avea încredere să-l lași singur acasă. Îi plăcea felul în care ședeau laolaltă nestingherite. Cum trupurile lor corpolente îl împresurau, iar moliciunea cărnii lor îi presa coapsa. Îi plăcea cum îl necăjeau și, cu toate că el protesta, cum îi dădeau părul din ochi și își umezeau degetul mare cu limba ca să-l șteargă la gură. Din punctul de vedere al femeilor, Shuggie furniza o formă oarecare de atenție masculină, și nu conta că are doar șaisprezece ani și trei luni. Pe sub mesele de bingo de la La Scala, fiecare în parte încercase cel puțin o dată să se atingă în treacăt de scula lui. Atingerile erau prea stăruitoare, prea minuțioase ca să fie pur întâmplătoare. Pentru Ena cea-fără-sprâncene, treaba asta se putea transforma într-o adevărată cruciadă, aproape. Cu cât se pilea mai tare, cu atât devenea mai nerușinată. De fiecare dată când își hârșăia în treacăt încheieturile degetelor încărcate de inele, își prindea limba umflată între dinți și își pironea privirea sfredelitoare pe fața lui întoarsă din profil. Când, în fine, Shuggie se înroșea de la stânjeneală, ea țâțâia din buze, iar Jackie împingea două bancnote de o liră de-a curmezișul mesei în direcția Norei, care jubila, triumfătoare. Era o dezamăgire, fără discuție, însă, pe măsură ce continuau să se trotileze, ajungeau la concluzia că nu fusese propriu-zis un refuz. Ceva la băiatul ăsta era anapoda și măcar îl puteau compătimi.

Shuggie ședea pe întuneric, trăgând cu urechea la sforăiturile neregulate care răzbăteau prin pereții camerei închiriate. Se căznea, fără succes, să nu se gândească la bărbății singuratici care nu aveau pe nimeni. Răcoarea dimineții îi albăstrise coapsele dezgolite, așa încât s-a înfășurat cu un prosop subțire și s-a apucat să-l molfăie neliniștit de la un colț. Felul în care frotirul scârțâia între dinți îl calma. Și-a înșirat ce i-a mai rămas din leafa de la supermarket pe marginea mesei. A ordonat monedele, întâi în funcție de valoare, apoi în funcție de ștanță și de luciu.

Shuggie îl auzea pe bărbatul rumen la față care locuia perete în perete cu el cum se trezește la viață, scârțâind din toate încheieturile. În patul lui îngust, s-a scărpinat zgomotos și, oftând, s-a rugat să aibă voința de a se ridica în picioare. Picioarele i-au aterizat cu o bufnitură pe dușumea, ca niște sacoșe pline de carne de la măcelărie, și, după zgomotele pe care le scotea, părea că face eforturi mari ca să-și târșăie picioarele prin încăperea înghesuită până la ușă. Și-a făcut de lucru cu încuietorile știute și a ieșit pe coridorul veșnic cufundat în beznă. În timp ce-și croia drum orbește, mâna i-a alunecat de-a curmezișul peretelui și a poposit pe exteriorul ușii lui Shuggie. Băiatul și-a ținut respirația în timp ce degetele treceau peste împletitura din mărgel. De abia când a auzit zăngănitul întrerupătorului pe fir din baie s-a clintit din loc. Bătrânul a prins să-și dezmoțască plămâni, tușind și horcăind. Shuggie a încercat să nu-l asculte cum se pișă și flegmează concomitent în vasul de toaletă.

Lumina dimineții avea culoarea ceaiului îndoit cu prea mult lapte. Se furișa în cameră ca o fantomă șireată,

străbătând covorul și croindu-și drum încet în sus, pe picioarele lui dezgolite. Shuggie a închis ochii și a încercat s-o simtă cum se strecoară, dar atingerea ei era lipsită de căldură. A așteptat până când i s-a părut că l-ar fi putut învălui pe de-a-ntregul și în clipa aceea a deschis din nou ochii.

Se holbau la el, o sută de perechi de ochi pictați, toți îndurerați sau însingurați, cum erau întotdeauna. Balerinele de porțelan cu cățelușii lor, tânăra spanioloaică cu marinarii care dănțuiau și țărănușul rumen la față, care își ducea calul de povară de căpăstru. Shuggie dispusese bibelourile frumos pe pervazul bovindoului. Își petrecuse ceasuri întregi imaginându-și poveștile. Fierarul cu brațe vânjoase, înconjurat de tinerii coriști cu chipuri de heruvim, sau, preferata lui, cei șapte sau pe-acolo de pisoii uriași, surzând și amenințându-l pe ciobănașul cel leneș.

Măcar mai înveseleau atmosfera. Camera propriu-zisă era mai degrabă înaltă decât era lungă, iar patul lui de o persoană se întindea pe mijloc ca un perete despărțitor. O canapeluță de două locuri demodată, genul acela din lemn, cu perne înguste, care te făcea întotdeauna să simți stinghiile sub spinare, era dispusă pe o latură a camerei. Pe cealaltă erau un frigider mic și o mașină de gătit Baby Belling cu două ochiuri. Cu excepția așternuturilor șifonate, nimic nu era nelalocul lui: nu tu praf, haine purtate ori vreun semn de locuire. Shuggie încerca să se calmeze în timp ce netezea cu palma cearșafurile neasortate. Se gândea cum pe maică-sa ar fi scos-o din minți așternuturile alea, culorile și modelele care nu se asortau, rânduite unele peste altele ca și când nu i-ar fi păsat de ce-ar fi putut crede lumea. Știa că harababura aia ar fi lovit-o în amorul propriu. Într-o zi avea să pună

deoparte niște bani și să-și cumpere niște așternuturi noi, ale lui, moi, călduroase și toate de aceeași culoare.

Avusesse noroc să facă rost de camera asta în pensiunea doamnei Bakhsh. Avusesse noroc că bătrânului de dinaintea lui îi plăcea să tragă la măsea prea tare, chestie pentru care fusese închis. Bovindoul se arcuia trufaș spre Albert Drive, iar Shuggie bănuia că încăperea trebuie să fi constituit odinioară livingul unui apartament somptuos cu trei camere. Trăsese cu ochiul prin alte câteva încăperi din casă. Chicineta pe care doamna Bakhsh o transformase într-un dormitor încă mai avea linoleumul original, cu model de tablă de șah, iar celelalte trei camere mai pătrătoase încă păstrau mochetele roase de pe vremuri. Bărbatul cel rumen la față ocupa ceea ce odinioară trebuie să fi fost o cameră de copil, care mai etala încă tapetul galben înflorat și un che-nar vesel din iepuri râzând de jur-împrejurul cornișei. Patul bărbatului, canapeaua și aragazul erau toate înșirate de-a lungul unui perete și toate se atingeau. Shuggie o văzuse o dată, prin crăpătura ușii întredeschise, și se ferecea în gând că el măcar avea bovindoul acela somptuos.

Avusesse noroc cu pakistanezii. Niciun alt proprietar nu se arătase dispus să-i închirieze unui băiat de cincisprezece ani care se dădea de șaisprezece și o zi. Ceilalți nu i-o spusese ră pe șleau, dar aveau prea multe întrebări. Se uitaseră cu ochi cercetători, suspicioși la cămașa de școală cea bună și la pantofii lustruiți. *Ceva nu-i în regulă*, spuneau privirile lor. După felul în care li se arcuiau colțurile gurii își dădea seama că trebuie să-și fi spus că e păcat că un băiat așa de tânăr nu are o mămică, o familie a lui.

Dar pe doamna Bakhsh n-o interesase. S-a uitat la rucsacul de școală și la chiria pe o lună în avans pe care

o pregătise și și-a văzut mai departe de grija de a-și hrăni propriii copilași. Cu un pix albastru înfrumusețase acel prim plic anume pentru ea. Shuggie își dorise să-i arate că-l preocupă să fie cuminte, că e îndeajuns de serios încât să-și dea silința în felul ăsta. Așa încât a luat o bucată de hârtie din caietul de geografie și a desenat pe ea tot soiul de arabescuri șerpuitoare. Le întrepătrunsese în jurul numelui ei și a colorat între contururi, astfel încât niște păuni se deslușeau în toată splendoarea lor albăstruie.

Proprietăreasa locuia de cealaltă parte a curții interioare, într-un apartament identic, decorat somptuos și încins de la încălzirea centrală. În celălalt apartament, neîncălzit, ținea cu chirie cinci bărbați în cinci camere fără baie la prețul de optsprezece lire și 50 de peni pe săptămână, plata săptămânală, bani peșin. Vineri seara, când luau leafa, cei doi bărbați care nu erau asistați social trebuiau să strecoare banii de chirie pe sub ușa ei înainte să se apuce să-i bea pe ceilalți. Stând în genunchi, pe preșul de la ușa ei, zăboveau preț de câteva clipe să se bucure de sentimentul de mulțumire care se degaja din interior: oale bolborosind cu carne de pui aromată, hărmălaie veselă de copii care se băteau care la ce emisiune să se uite și chicoteli de femei grase care vorbeau într-o limbă străină în jurul mesei din bucătărie.

Proprietăreasa nu-l deranja niciodată pe Shuggie. Nu punea piciorul la el în cameră decât dacă întârzia cu chiria. Atunci venea însoțită de alte pakistaneze cu brațe vânjoase și ciocănea asurzitor în ușile bărbaților. În majoritatea timpului, nu trecea pe acolo decât ca să aspire coridorul fără ferestre sau să șteargă prin baie. O dată pe lună turna clor de jur-împrejurul vasului de toaletă și, din când în când,

așternea un rest nou de mocheta în jurul piciorului ca să absoarbă pișatul.

Shuggie și-a lipit fața de ușa și a tras cu urechea cât timp bărbatul cel rumen și-a terminat treburile. În liniștea care domnea în casă l-a auzit cum trage zăvorul de la ușa băii și iese din nou pe coridor. Băiatul și-a vârat picioarele în pantofii vechi de școală. Peste chiloți și-a tras canadiana, o chestie din nailon foșnitoare care era garnisită cu o glugă tivită cu blană împâslită. Și-a tras fermoarul până sus, iar în buzunarele încăpătoare a îndesat o sacoșă de la Kilfeathers și două șervete de bucătărie subțiri.

Între podea și ușa ținea îndesat un pulover vechi de școală. L-a luat de acolo și a simțit cum pătrund în camera mirosurile de la ceilalți bărbați, purtate de curentul rece. Unul dintre ei fumase iarăși toată noaptea; altul mâncase pește la cină. Shuggie a deschis ușa și s-a furișat afară în întuneric.

Doamna Bakhsh luase unicul bec din aplica de pe coridor, reproșându-le bărbaților că prăduiseră bani buni lăsându-l aprins tot timpul. Acum, mirosul de la ceilalți bărbați adăsta de-a lungul coridorului ca un alai de fantome, fără vreo adiere sau lumină care să-l perturbe. Ani întregi de când fumau acolo unde și dormeau, mâncau seara prăjeli dinaintea ochiurilor de aragaz aprinse și-și petreceau zile de vară cu geamurile închise. Toate se amestecau pe coridor. Mirosurile stătute de sudoare și spermă se amestecau cu căldura electrostatică de la televizoarele alb-negru și cu mirosul înțepător de loțiune cu parfum de mosc.

Shuggie începuse să-i poată deosebi între ei. Pe întuneric, putea să-i ia urma bărbatului rumen în timp ce se ridica să se bărbierească și să-și dea cu Brylcream prin păr

și deslușea mirosul stătut al paltonului tipului cu dinții îngălbeniți, care nu mânca decât ceva ce mirosea a floricele de porumb cu unt ori a pește în sos de smântână. Mai târziu, când cârciumile se închideau, Shuggie își dădea seama când fiecare dintre ei revenea acasă în siguranță.

Baia comună avea o ușă din geam marmorat. Shuggie a tras zăvorul și, preț de câteva clipe, a rămas în dreptul ușii, încercând clanța ca să se asigure că se încuiase. Și-a deschiat canadiana groasă și a așezat-o într-un colț. A dat drumul la robinetul de apă fierbinte ca să verifice apa; a curs călăie cât mai rămăsese și pe urmă a împroșcat de două ori și a început să curgă mai rece decât râul Clyde. Frisonul înghețat care l-a săgetat l-a făcut să-și vâre degetele în gură. A luat o monedă de 50 de peni și, răsucind-o cu mâhnire în suflet, a vârat-o în boiler și a urmărit cum flăcăruia pe gaz țâșnește plină de viață.

Când a dat din nou drumul la robinet, apa a curs rece ca gheața și pe urmă, cu un icnet, au prins să șiroiască jeturi de apă clocotită. A îmbibat laveta umedă, trecându-și-o peste pieptul înfrigurat și peste ceafa albă, recunoscător să simtă căldura aburindă. Și-a cufundat fața și creștetul în căldura nesperată și a rămas așa, visând la o cadă umplută până în buză. S-a imaginat zăcând în apa fierbinte, departe de mirosurile celorlalți chiriași. Nu mai simțise de mult cum se dezmoștește până în măduva oaselor, nu-și mai simțise toate părțile corpului calde în același timp.

Înălțând brațul, și-a trecut cărpa de la încheietură în sus, până peste umăr. A flexat mușchiul brațului și și-a strâns degetele în jurul bicepsului. Dacă se străduia cu adevărat, aproape că ar fi putut să-l cuprindă cu toată mâna și, dacă